

1. Obiekt

MURY OBRONNE

331

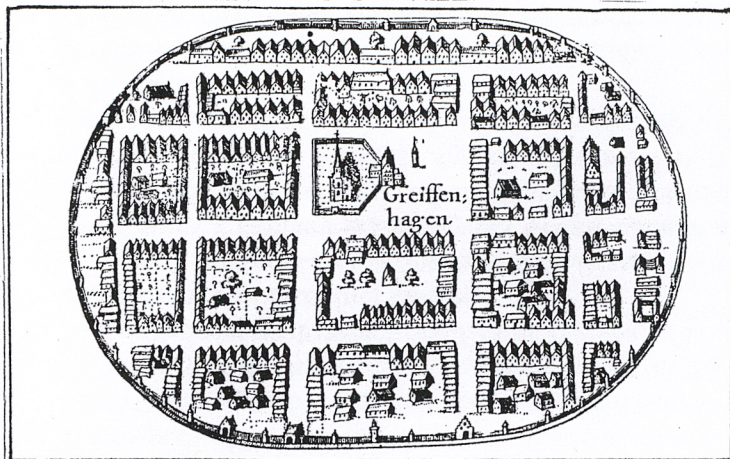
2. Czas powstania

ok 1300, XIV-
XVw

3. Miejscowość

GRYFINO

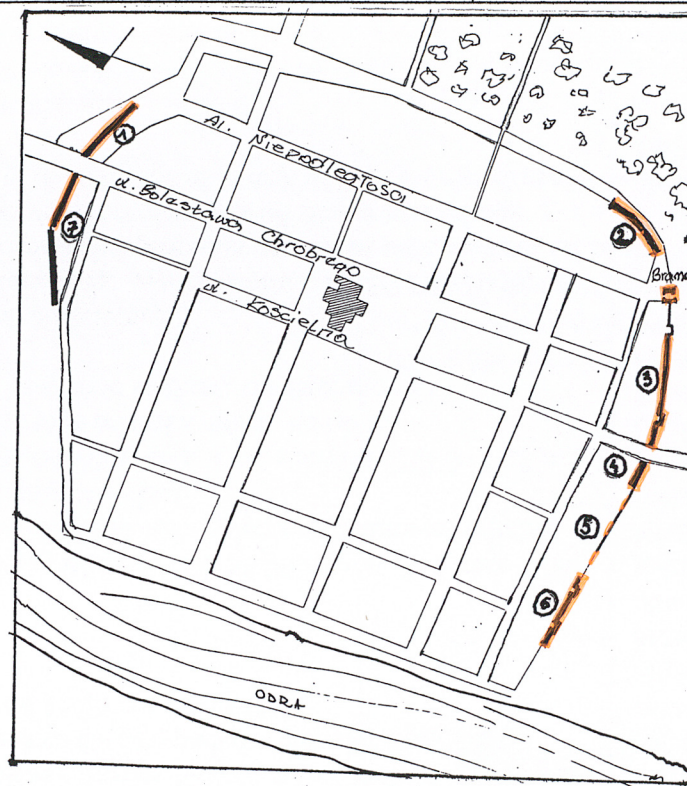
11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

Widok miasta wg. ryciny Lubinusa z 1612 r.

Odciek 2 - pld. wsch. strona miasta, widok od strony dawnej fosy

Plan miasta z przebiegiem zachowanych odcinków murów

4. Adres

74 - 100 Gryfino

nr hipoteczny .....

5. Przynależność administracyjna

województwo zachodniopomorskie

gmina Gryfino pow. Gryfino

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Greifenhagen

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo szczecińskie

gmina Gryfino

8. Właściciel i jego adres

Urząd Miasta i Gminy w Gryfinie, ul. 1
maja 16, 74- 100 Gryfino, tel. 416 20 11

9. Użytkownik i jego adres

Nie użytkowane

10. Rejestr zabytków

Nr 325

12.09, 1959 r.
data

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrza, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja. Z zespołu średniowiecznych fortyfikacji pozostały fragmenty pierścienia murów, Brama Bańska relikty dwóch półbaszt oraz relikty wałów po wsch. stronie miasta. Relikty obwarowań usytuowane są w linii granic średniowiecznego miasta, głównie po stronie południowej i częściowo po stronie płn. wschodniej. Po murach od strony zach., t.j. od strony Odry nie pozostały żadne ślady.

Materiał i konstrukcja. Mury wzniesione są w przeważającej mierze z kamieni granitowych, nieregularnych otoczków łączonych zaprawą glinianą wapienną, zaprawą wapienną i betonową. Kamienie układane są warstwowo i w sposób nieregularny. Układy warstwowe zachowane są tylko na jednym odcinku a składają się z kilku warstw większych głazów, wyrównanych co 70/80 cm drobnymi kamieniami i okrzeskami. W większości lico murów jest wtórnie przemurowane. Jeden odcinek po stronie płd. zach. zbudowany jest z kamieni granitowych i z cegły ceramicznej. Wysokość murów jest bardzo zróżnicowana i wynosi od 6,00 do 0,5 m. Mury od strony zewnętrznej są z reguły wyższe niż od strony miasta. Korona tylko na kilku odcinkach jest wyrównana i zabezpieczona betonowymi warstwami, w większości przypadków jest nierówna, bez przykryć. Grubość murów jest zróżnicowana i wynosi od 60,0 do 150,0 cm u podstawy.

Opis poszczególnych odcinków.

Odcinek 1 - płn. wsch. strona miasta, przy ul. Niepodległości.

Zbudowany z głazów granitowych z czytelnym układem pierwszej warstwy. Dł. 58.70m, wys. 2.40, szer. 1.06 m. Od strony wsch. zakończony ceglany słupkiem. Korona wyrównana, zabezpieczona betonową szlichtą.

Odcinek 2 - płd. wsch. strona miasta, w sąsiedztwie parku i Baramy Bańskiej.

Zbudowany z głazów granitowych w układzie warstwowym. Dł. 64.70m, wys. 4.20, szer. od 1.50 do 1.20 m. Korona wyrównana zabezpieczona betonową szlichtą. Nieopodal tego odcinka muru, na osi ul.

Niepodległości usytuowana jest Brama Bańska, wolnostojąca, kamienno ceglana, dwustopniowa (opracowana na oddzielnej karcie).

Odcinek 3 - południowa strona miasta od Bramy Bańskiej do ul. Kościelnej.

Zbudowany z kamieni granitowych i z cegły ceramicznej rozbiórkowej, użytej wtórnie. Dł. 97.18m, wys. od 1.50 do 2.60, szer. od 60 do 80cm. Korona wyrównana, miejscami zabezpieczona betonową szlichtą. Mur od strony zewnętrznej wzmocniony jest pięcioma kamiennymi przyporami, narożnik od strony zachodniej przemurowany w cegle. Na odcinku tym widoczne są fragmenty dwóch prostokątnych półbaszt o głębokości 1.40 cm.

Odcinek 4 - południowa strona miasta, od ul. Kościelnej w kierunku zach.

Zbudowany z kamieni granitowych z ceglany słupkiem z cegły maszynowej, od strony ulicy. Dł. 18.0m, wys. 1.35 m, szer. 90,0cm. Korona wyrównana, zabezpieczona betonową szlichtą.

Odcinek 5 - południowa strona miasta.

Na odcinku tym o długości 120.00 m, zachowane są tylko relikty fundamentów z głazów granitowych. Wiele kamieni leży w pobliżu linii przebiegu murów.

C. d. Załącznik nr 1

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Status miasta otrzymało Gryfino w 1254 r. na mocy dokumentu lokacyjnego wydanego przez księcia Barnima I. Lokacja oparta była początkowo na prawie magdeburskim. Pod koniec XIII stulecia przywilej lokacyjny zmieniono wg. wzoru lubeckiego. Miasto założone na surowym korzeniu, na południe od dwunastowiecznej słowiańskiej osady, w pierwszym etapie istnienia otoczone było obwarowaniami drewniano ziemnymi, o których źródła wspominają w 1284 r. Wznoszenie murowanych obwarowań rozpoczęło najprawdopodobniej u schyłku XIII w. W źródłach istnienie kamiennych murów odnotowano po raz pierwszy w 1314 r., przy czym proces budowy przeciągnął w głąb XIV stulecia. Pod koniec XV w. obwarowania zostały rozbudowane i składały się z pierścienia murów, wałów i fosy. W pierścieniu kamienno ceglanych murów, otaczających całe miasto, usytuowane były 2 bramy, 3 furty wodne, 32 półbaszty i 1 baszta kolistą. Bramy usytuowane były po północnej i południowej stronie miasta. Pierwsza nosiła nazwę Bramy Szczecińskiej, druga Bańskiej. W XV w. obie bramy zostały rozbudowane o przedbramia, a teren po wschodniej stronie miasta wzmocniony został dodatkowym wałem ziemnym. Fosa zasilana była wodami Odry. W formie nadanej im u schyłku średniowiecza obwarowania przetrwały do początku XVII w. W 1640 r. wojska szwedzkie zniszczyły odcinek murów od strony rzeki, łącznie z furtami. Dzieła całkowitego zniszczenia tego odcinka dokonały wielkie powodzie niszczące Gryfino w 1780 r i 1830 r. Wcześniej, w latach 1750 -1777 splantowano wały, a w ostatniej ćwierci XVIII w. rozebrano przedbramia obu bram.

C. d. załącznik nr 1

<p>14. Kubatura</p> <p>Długość łączna 435.68 m</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>Mury obronne</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Po 1945 r. prowadzono niewielkie zakresy prac remontowych. W 1948 r. mur po stronie południowej wzmocniono przyporami. W latach 1979, 1984 remontowano Bramę Bańską.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Stan zachowania murów jest zły. Brakuje blisko 75 % substancji murów. W zachowanych odcinkach występują liczne przemurowania, ubytki kamieni w licu i koronie. Zabezpieczenia korony są uszkodzone, w wielu miejscach zabezpieczeń korony brak. Fragmenty półbaszt w stanie ruiny, z dużymi ubytkami muru i detalu. Otoczenie murów jest całkowicie zdewaloryzowane. Przebieg ulicy przymurnej jest zatarty. Do murów po stronie zewnętrznej przylega wiele szop i magazynów, w związku z czym dostęp do murów jest utrudniony. Ślady po fosie są słabo czytelne tylko po stronie południowej. Ślady wałów czytelne tylko po stronie wschodniej. Brak remontów powoduje stałe powiększanie się ubytków zabytkowej substancji.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Mury obronne w Gryfinie, jako obiekt wpisany do rejestru zabytków, podlegają ścisłej ochronie konserwatorskiej. Powinny być zachowane i sukcesywnie remontowane i konserwowane. W pierwszym rzędzie zaleca się uzupełnienie ubytków w najlepiej zachowanym odcinku nr 2, gdzie należy wmurować wypadnięte kamienie u podstawy muru oraz w licu. Konieczna jest też wymiana zabezpieczeń korony. Na odcinkach nr 6 i 7 zaleca wyrównanie korony murów poprzez zamurowanie większych ubytków. Na odcinku 6 zaleca ponadto odtworzenie murów obwodowych ceglanej półbaszty. Na odcinku nr 5 zaleca odtworzenie muru do wysokości 0,5 m nad poziom terenu z oryginalnych kamieni.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

Nr. negt. 75.725 - 75.736

22. Biblioteka

H. Berghaus, Landbuch des Herzogthums Stettin... Bd. III. Kr.
Greifenhagen u. Piritz, Anklam 1868 s.567-715
F.Hahn, Das Stadtbild von Greifenhagen. Greifenhagen 1930 s. 31-39
H.Lemcke, Die Bau und Kunstdenkmaler des Regierungsbezirks Stettin.
H.6. Der Kreis Greifenhagen, Stettin 1902 s. 209
E.Lukas, Średniowieczne mury miejskie na Pomorzu Zachodnim,
Szczecin 1969r (maszynopis WO SOZ w Szczecinie).

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Widok miasta wg. ryciny Lubinusa z . 1618 r., reprod. w oprac. H.
Lemcke, Die Bau...op. cit.s.38
Plan miasta z 1724 r. reprod. w oprac. F. Hahna, Das Stadtbild von
Greifenhagen...op. cit.
Plan miasta z . 1890 r. Wg. map archiwalnych ze zbiorów UAM w
Poznaniu
Foto fragmentów murów wg. stanu z 1969 r. Neg. w zbiorach ROSiOŚK
w Szczecinie.

25. Opracował

tekst mgr. Kazimiera Kalita Skwirzyńska, 08 2002 r.
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki Przerys z planów archiwalnych mgr. K. Kalita Skwirzyńska
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. K. Kalita Skwirzyńska
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów WO SOZ w Szczecinie

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIE

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

3.

1. Miejscowość GRYFINO	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Mury obronne	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) C. d. tekstu p. 12, 13, plany miasta
---------------------------	--	--

C.d. p. 12

W latach 1876-1890 rozebrano zniszczony przez powódzie odcinek murów po stronie północnej i odcinek po stronie wschodniej. Z historycznej substancji murów pozostawiono 30 % , głównie po stronie południowej. Na tym odcinku mury wyremontowano, obniżając ich pierwotną wysokość.

C.d. p. 13

Odcinek 6 -płd. zach strona miasta

Mury zbudowane z kamieni granitowych i z cegły ceramicznej. Zachowane na dł. 71.40 m .Mur kamienny sięga wysokości 1,0 m. Wyrównany jest ceglana rolką. Mur ceglany o wysokości 2,20 m wzniesiony w wątku wendyjskim o wymiarach cegieł 29/30 x 14/14,5 x 10 cm. Na tym odcinku zachowane są relikty dwóch półbaszt murowanych z kamieni i cegieł. Z pierwszej od wsch. półbaszty zachowane są tylko dwa narożniki. Z następnej półbaszty o głębokości 1.40 cm przetrwały fragmenty ścian przyziemia z blendami i otworami strzelniczymi. Tu również usytuowane jest przejście, wtórnie przekute, ujęte ceglanymi słupkami.

Odcinek 7 - północna strona miasta (przy wyjeździe w kierunku Szczecina).

Mur wzniesiony z kamieni granitowych o długości 125,70 m. Wysokość zróżnicowana. Część wsch. sięga 6,0m wysokości, zachodnia od 2.40 do 0,5 m. Wyższa partia muru zasłonięta od strony zewnętrznej przybudówkami. Od strony wewnętrznej na murze zachowane tynki i ślady po ścianach działowych przylegającego tu niegdyś budynku. Zachodnia część muru jest na poły zruinowana, z nierówną koroną, dużą wyrwą zamurowana cegłą rozbiórkową i furtą zasłoniętą prowizorycznie arkuszem blachy.

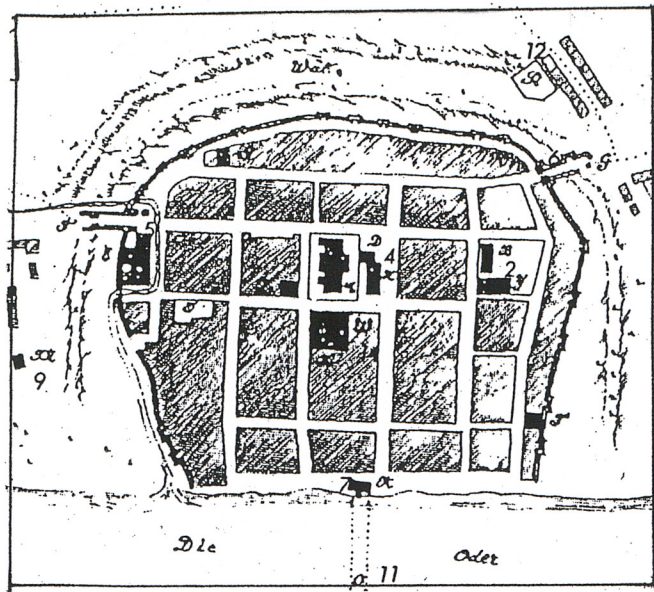
Otoczenie murów.

Historyczne otoczenie pierścienia murów uległo w ciągu wieków znacznemu przekształceniu. Fragment ul. przymurnej zachowany jest tylko na odcinku 1, przy pozostałych fragmentach przebieg ulicy jest nie czytelny. Dostęp do murów od strony wewnętrznej jest aktualnie utrzymany. Po stronie wewnętrznej część murów zasłonięta jest przybudówkami. Fragmenty terenów dawnych fos i wałów ziemnych zachowane są częściowo po stronie wschodniej i południowej.

Wkładkę założył: Mgr. Kazimiera Kalita Skwirzyńska 08, 2002 r
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WO/SOZ w Szczecinie

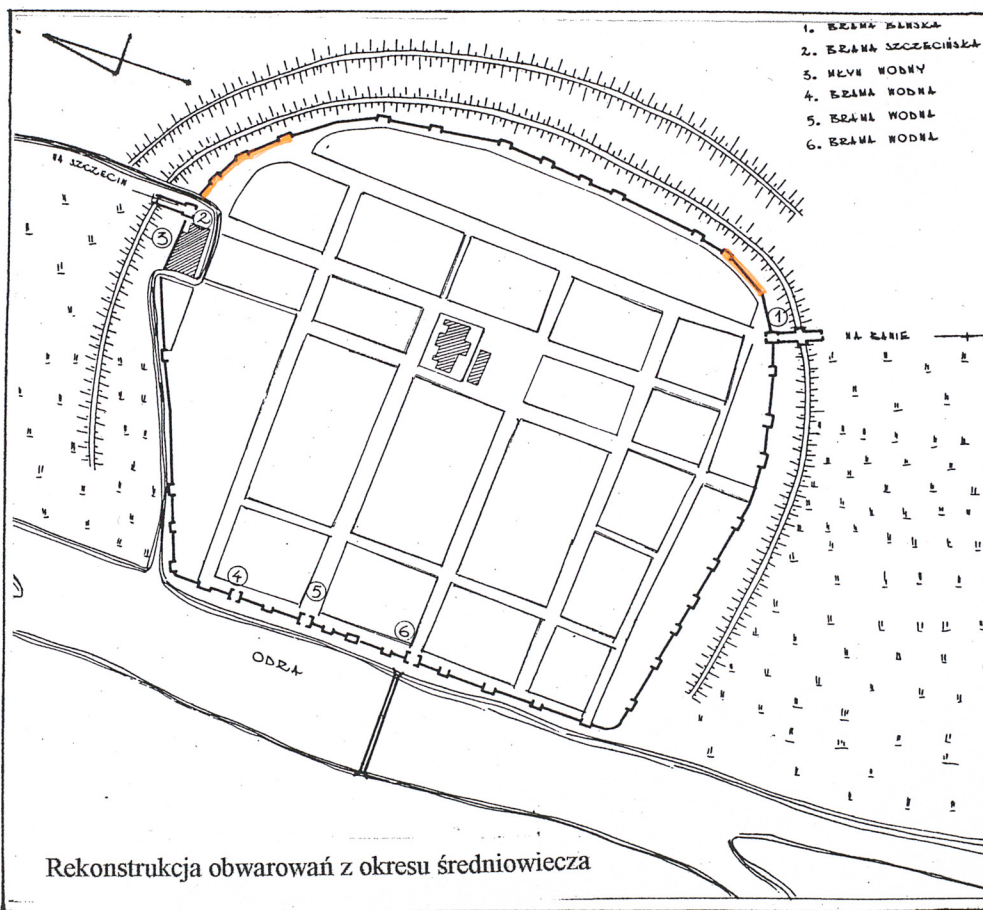

Plan miasta z 1724 r.

Odcinek 1 - pñ. wsch. strona miasta, widok od strony miasta

Rekonstrukcja obwarowań z okresu średniowiecza

Odcinek 2 - pñ. wsch. strona miasta, widok od strony dawnej fosy

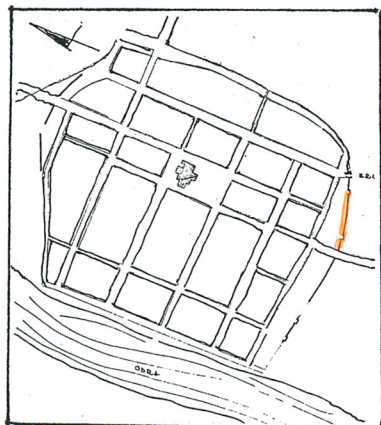
1. Miejscowość
GRYFINO

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
Mury obronne

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Fotografie

Odcinek 3 - pld. strona miasta, widok od strony dawnej fosy

Wkładkę założył: Mgr. Kazimiera Kalita Skwirzyńska 08, 2002 r
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WO/SOZ w Szczecinie

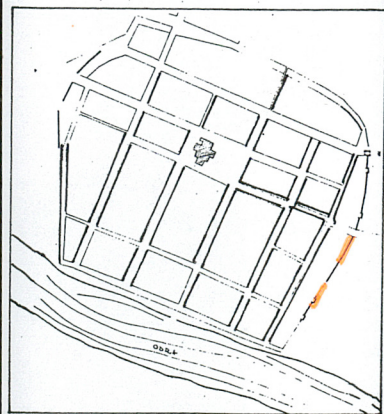

Odcinek 4 - pld. zach. strona miasta, widok od strony miasta

Odcinek 5 - pld. zach. strona miasta, widok od strony miasta

Odcinek 6 - pld. wsch. strona miasta, widok na relikty półbaszt

1. Miejscowość GRYFINO	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Mury obronne	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) Fotografie
---------------------------	--	--

Odcinek 6 - pld. zach. strona miasta, widok od strony miasta

Odcinek 7 - pln. strona miasta, widok na przejazd w miejscu dawnej Bramy Szczecińskiej

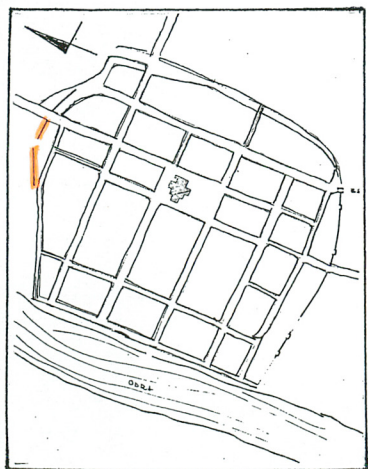
Wkładkę założył: .....
Mgr. Kazimiera Kalita Skwirzyńska 08, 2002 r
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....
WO/SOZ w Szczecinie

Odcinek 7 - pln. strona miasta, widok od strony miasta

Odcinek 7 - pln. strona miasta, widok od strony dawnej fosy